

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSP.WPP.140.93.2020.ML

Warszawa, 17 sierpnia 2021 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

przekazuję przyjęte przez **Radę Ministrów stanowisko** wobec senackiego projektu ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks postępowania
cywilnego oraz niektórych innych ustaw
(druk nr 584).**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Sprawiedliwości do reprezentowania Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem,

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Stanowisko Rządu
wobec senackiego projektu ustawy
o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego
oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 584)

I. Istota projektowanej zmiany i jej ocena

W senackim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 584), zwanym dalej: „projektem”, przewidziano nowelizację siedmiu aktów prawnych:

- 1) ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, 1578 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 11), dalej: „k.p.c.”,
- 2) ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2021 r. poz. 281, 720 i 1023), dalej: „k.w.”,
- 3) ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2020 r. poz. 360, 956, 1610, 2112 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 1005), dalej: „ustawa o Policji”,
- 4) ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 431, 956 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 469), dalej: „ustawa o Żandarmerii Wojskowej”,
- 5) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755, 807, 956 i 2186), dalej: „ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych”,
- 6) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 i 956), dalej: „u.p.p.r.”,
- 7) ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 956), dalej: „ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r.”.

Przedmiotowy projekt jest realizacją zapowiedzi nowelizacji ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. uchwalonej bez poprawek – mimo ich zgłoszenia na etapie prac legislacyjnych w Senacie. Zapowiedź ta została wyrażona podczas posiedzenia Komisji Ustawodawczej Senatu.

Zasadniczą zmianą zamieszczoną w projekcie jest wprowadzanie nowego środka ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie – zakazu zbliżania się osoby stosującej przemoc do osoby dotkniętej tą przemocą, obok wprowadzonych ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. nakazu opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie.

W pozostałym zakresie w projekcie wskazano propozycje nowelizacji przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r., których celem jest usunięcie omyłek redakcyjnych i nieścisłości.

Poddając ocenie kluczową zmianę wprowadzaną w projekcie, tj. zakaz zbliżania się osoby stosującej przemoc w rodzinie do osoby dotkniętej taką przemocą, stwierdzić należy, że propozycja ta zasługuje na pełną aprobatę. Wpisuje się ona w koncepcję zapewnienia kompleksowej ochrony osobie doświadczającej przemocy w rodzinie bez względu na miejsce, w którym osoba pokrzywdzona aktualnie się znajduje. Zasadna jest powołana w uzasadnieniu projektu argumentacja wskazująca, iż w tym wypadku ochroną przed sprawcą przemocy w rodzinie powinna zostać objęta również osoba, a nie tylko zajmowane przez nią mieszkanie lub jego bezpośrednie otoczenie. Kierunek zmian dotyczących możliwości izolowania osoby stosującej przemoc w rodzinie od osoby dotkniętej taką przemocą stosowany w postępowaniu cywilnym zasadniczo należy zatem ocenić pozytywnie. Pomimo jednak aprobaty kierunkowych zmian wprowadzonych w projekcie należy wskazać na obszary, które w związku z nowelizacją ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. wymagałyby także uzupełnienia w celu zapewnienia kompleksowej ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie, np. w zakresie uregulowań prawnych. Powyższe wynika również z faktu bieżącego i wnikliwego monitorowania przez Ministerstwo Sprawiedliwości funkcjonowania i stosowania przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r., jej skutków, pojawiających się wątpliwości praktycznych.

Nadto z uwagi na wycofanie przez Polskę zastrzeżenia do art. 58 Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej sporządzonej w dniu 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 961), dalej: „Konwencja stambulska” – dokonane na mocy ustawy z dnia 20 stycznia 2020 r. o zmianie zakresu obowiązywania Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. poz. 149) – niezbędne jest dostosowanie polskiego systemu prawnego do wymogów tej Konwencji. Zasadne jest także wprowadzenie równocześnie stosownych regulacji w celu wypełnienia

zobowiązań wynikających z Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych sporządzonej dnia 13 grudnia 2006 r. w Nowym Jorku (Dz. U. z 2012 r. poz. 882 i 1169), z uwzględnieniem przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r., ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW – w zakresie zagwarantowania osobom z niepełnosprawnością intelektualną dostępu do wymiaru sprawiedliwości poprzez wprowadzenie do procedury karnej szczególnego trybu ich przesłuchiwania, a w jej ramach, o ile zajdzie taka potrzeba, stosowania alternatywnych i wspomagających metod komunikacji.

Konieczne jest zatem kompleksowe uregulowanie całości zagadnień związanych z ochroną osoby doświadczającej przemocy w rodzinie także w szerszym kontekście ochrony kobiet przed przemocą oraz wsparcia ofiar przestępstw. Tym samym wprowadzenie wyłącznie zmian proponowanych w projekcie senackim, choć uzasadnione, wydaje się niewystarczające.

II. Uwagi szczegółowe

Projekt przewiduje, że o zakazie zbliżania się osoby stosującej przemoc w rodzinie do osoby dotkniętej tą przemocą – na podstawie projektowanego art. 11aa u.p.p.r. – miałby orzekać sąd w postępowaniu nieprocesowym oraz zakaz ten miałby być stosowany przez Policję lub Żandarmerię Wojskową. Zaproponowane w projekcie rozszerzenie uprawnień przysługującego również Policji bądź Żandarmerii Wojskowej o wydawanie zakazu zbliżania się osoby stosującej przemoc w rodzinie, co – w przypadku stwierdzenia niezbędnych przesłanek nie będzie wymagało zgody osoby dotkniętej przemocą – należy uznać za zasadne, albowiem niewątpliwie korzystnie wpłynie na wzmocnienie jej poczucia bezpieczeństwa oraz zapewni kolejny środek ochrony.

Konsekwencją wprowadzania do systemu prawa tej instytucji jest nowelizacja przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, ustawy o Policji i ustawy o Żandarmerii Wojskowej oraz przepisów ustaw wskazanych wyżej.

Jak wynika z przedmiotowego projektu zmiana Kodeksu postępowania cywilnego polegałaby jedynie na przywołaniu w odpowiednim miejscu przepisów, które obecnie regulują nakaz opuszczenia mieszkania oraz zakaz zbliżania się do mieszkania i jego otoczenia, tej właśnie instytucji – zakazu zbliżania się osoby stosującej przemoc w rodzinie do osoby dotkniętej tą przemocą; tj. w artykułach 560², 560³ § 1, 560⁷, 560⁸, 755² § 1 i 755³ k.p.c.

Również w ustawie o Policji i ustawie o Żandarmerii Wojskowej nowelizacją zostały objęte przepisy obecnie regulujące nakaz opuszczenia mieszkania oraz zakaz zbliżania

się do mieszkania i jego otoczenia, w celu wprowadzenia dodatkowej instytucji zakaz zbliżania się (artykuły 15aa ust. 1 i 5, 15ab ust. 4, 15ag ust. 1 pkt 1 i 15ak ustawy o Policji oraz artykuły 18a ust. 1 i 5, 18b ust. 4, 18g ust. 1 pkt 1 i 18k ustawy o Żandarmerii Wojskowej), co należy ocenić pozytywnie.

Odnosnie proponowanej regulacji należy jednak zauważyć, że ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. określa, że Policja lub Żandarmeria Wojskowa będą co najmniej trzykrotnie, w czasie obowiązywania nakazu lub zakazu, sprawdzać czy jest on wykonywany. Dotyczy to również postanowienia zabezpieczającego wydawanego przez sąd. Projekt, wprowadzając zakaz zbliżania się do osoby nie przedstawia jednakże żadnych propozycji regulacji w tym zakresie – sprawdzania realizacji zakazu, nie przewidując tym samym możliwości weryfikacji skuteczności wprowadzanego środka.

Dodatkowo projektowane brzmienie art. 11aa u.p.p.r. (art. 6 pkt 2 projektu) i wprowadzenie zakazu zbliżania się do osoby – pociągające za sobą zmiany w k.p.c. oraz w pozostałych ustawach – zawiera nieracjonalne ograniczenie, za sprawą którego sąd będzie mógł orzekać ów zakaz jedynie wobec członka rodziny wspólnie zajmującego mieszkanie. Proponowana treść art. 11aa u.p.p.r. odsyła bowiem do obowiązującego art. 11a ust. 1 u.p.p.r., w którym mowa wyłącznie o członku rodziny wspólnie zajmującym mieszkanie. Natomiast ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. dokonuje podmiotowego rozszerzenia w zakresie możliwości orzekania o zobowiązaniu do opuszczenia mieszkania i zakazie zbliżania się do niego. Rozszerzenie to obejmuje także osobę stosującą przemoc w rodzinie, która już opuściła wspólnie zajmowane mieszkanie albo bywa w nim okresowo lub nieregularnie (art. 11 ust. 2 pkt 2 i 3 u.p.p.r.). Oznacza to, że sąd ma możliwość orzekania o zobowiązaniu do opuszczenia mieszkania lub zakazie zbliżania się wobec osoby wskazanej w art. 11a ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2 i 3 u.p.p.r. W celu zapewnienia spójności regulacji co najmniej taki też zakres podmiotowy winien mieć orzekany przez sąd zakaz zbliżania do osoby.

Ponadto projekt inaczej rozstrzyga tę kwestię w przypadku zakazu wydawanego przez Policję lub Żandarmerię Wojskową, gdyż nowelizacja ustaw o Policji (art. 3 pkt 1a) oraz o Żandarmerii Wojskowej (art. 4 pkt 3a), przydając prawo do stosowania nakazu lub zakazu w tym zbliżania się do osoby, używa sformułowania: „*wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*”. Tym samym zakaz ten będzie obejmował osoby wskazane zarówno w art. 11a ust. 1, jak i w ust. 2 pkt 2 i 3 u.p.p.r., czyli wspólnie zamieszkujące, jak i te, które już opuściły wspólnie zajmowane mieszkanie albo też przebywające w nim okresowo lub nieregularnie, a także wszystkie osoby najbliższe w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U.

z 2020 r. poz. 1444, 1517), dalej: „k.k.”, jako objęte definicją członka rodziny zawartą w art. 2 pkt 1 u.p.p.r. W związku z tym, w omawianym zakresie, projekt jawi się jako wewnętrznie niespójny i wymaga skorygowania.

Odnosząc się do zmian dotyczących Kodeksu postępowania cywilnego zawartych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2020 r., w projekcie proponuje się skrócenie nazwy działu Ia, poprzez nadanie jej brzmienia: *Sprawy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, co również wynika z wprowadzenia dodatkowego środka ochrony. Propozycja ta wydaje się uzasadniona.

W ustawie o Policji projekt przewiduje także nowe rozwiązania w stosunku do przyjętych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2020 r.

I tak w art. 15ab został dodany ust. 5a, który przesądza, że osoba stosująca przemoc nie powinna być obecna podczas przesłuchania świadka, o którym mowa w ust. 4, gdyby obecność ta oddziaływała na świadka krępująco i rozwiązanie to należy uznać za zasadne. Jednakże propozycja, zgodnie z którą w ust. 9 art. 15ab dodaje się zdanie drugie, którym przesądza się, że w takim przypadku przed przystąpieniem do wysłuchania Policja informuje osobę stosującą przemoc w rodzinie o treści zeznań złożonych w czasie jej nieobecności oraz umożliwia jej odniesienie się do tych zeznań, nie zasługuje już na uwzględnienie. Należy domniemywać, iż projektowane unormowanie negatywnie wpłynęłoby na swobodę wypowiedzi świadka oraz obniżyłoby jego poczucie bezpieczeństwa w trakcie składanych zeznań.

Projektowanemu art. 15ae ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. nadaje się brzmienie, z którego wynika, że osoba dotknięta przemocą może upoważnić inną osobę pełnoletnią do podpisania za nią protokołu opuszczenia mieszkania, co budzi istotne wątpliwości. Należy zauważyć, że w art. 15ae ustawy o Policji, wprowadzonym ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r., przewidziano, że każda pełnoletnia osoba uczestnicząca w czynności opuszczenia mieszkania, z której sporządzany jest protokół, powinna ten protokół podpisać (art. 15ae ust. 1). Równocześnie w ust. 3 tego przepisu zostało przyznane prawo odmowy złożenia podpisu protokołu każdej osobie uczestniczącej w czynności opuszczenia mieszkania, w tym osobie dotkniętej przemocą. W takim wypadku funkcjonariusze Policji (lub żołnierze Żandarmerii Wojskowej – art. 18e ustawy o Żandarmerii Wojskowej) dokonujący czynności wskazują w protokole przyczynę braku podpisu. Nie znajduje zatem żadnego racjonalnego uzasadnienia wprowadzenie możliwości cedowania uprawnienia do podpisania protokołu przez osobę dotkniętą przemocą w rodzinie na inną osobę pełnoletnią, która również uczestniczyła w tej czynności i która – zgodnie z art. 15ae ust. 1 – powinna podpisać protokół z tej czynności.

Projektowane rozwiązanie – wprowadzenie zupełnie nowej instytucji w postaci upoważnienia innej osoby do złożenia samego tylko podpisu za inną osobę – budzi także wątpliwości co do charakteru prawnego takiego uprawnienia, bowiem jest to instytucja nieznana dotychczas w polskim ustawodawstwie. Nie można uznać, by osoba składająca podpis działała za osobę dotkniętą przemocą w charakterze jej przedstawiciela czy pełnomocnika. Projektowana regulacja tworzy ponadto możliwość kaskadowej odmowy złożenia podpisu przez kolejne wskazane osoby, co niewątpliwie utrudni wykonywanie czynności funkcjonariuszom Policji (czy żołnierzom Żandarmerii Wojskowej). Podkreślenia w tym aspekcie wymaga, że postępowanie w przedmiocie wydania nakazu/zakazu jest postępowaniem całkowicie odrębnym, a celem ustawodawcy było zagwarantowanie wysokich standardów w zakresie zapewnienia praw przysługujących wszystkim uczestnikom postępowania. Przyjęta w ustawie z dnia 30 kwietnia 2020 r. regulacja czyni zadość zasadom bezpośredniości i jawności podejmowanych czynności, a dotychczasowa praktyka nie wskazuje na potrzebę zmian w tym obszarze.

Warto również podkreślić, że wymóg uzyskania podpisów w protokole wszystkich dorosłych osób biorących udział w czynności ma o tyle istotną wagę, iż protokół ten stanowi materiał dowodowy dla sądu (np. przez uzyskanie danych, a następnie przesłuchanie w charakterze świadka osoby nie będącej uprzednio przesłuchiwaną przez Policję). Nie bez znaczenia w postępowaniu sądowym może być adnotacja w protokole o przyczynie odmowy podpisu, np. z uwagi na brak zgodności dokonanych zapisów z rzeczywistym przebiegiem czynności. Niewątpliwie informacja o takiej treści wymagałaby dokonania przez sąd wnikliwej weryfikacji.

W art. 15aj ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. projekt skracza termin na rozpoznanie przez sąd zażalenia na wydany nakaz lub zakaz z trzech dni do 48 godzin, co nie wydaje się właściwym rozwiązaniem. Argument przywołany w uzasadnieniu projektu, wskazujący na 24-godzinny termin na rozpoznanie zażalenia złożonego do sądu opiekuńczego na decyzję o odebraniu dziecka w trybie art. 12b u.p.p.r., tj. w razie wystąpienia bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie, jako przemawiający za skróceniem tego czasu, nie może być uznany za trafny, z uwagi na inny charakter i cel tych regulacji. Tak krótki termin na rozpoznanie zażalenia w wypadku zażalenia na decyzję o odebraniu dziecka jest o tyle zrozumiały, że wynika z konieczności podjęcia przez sąd maksymalnie szybkich decyzji, mających na celu zadbanie o dobro dziecka i zapewnienie mu właściwej opieki. Małoletni – odseparowany od rodziców, znajduje się w zupełnie nowej sytuacji, często traci poczucie bezpieczeństwa. Dlatego też sąd bezzwłocznie musi zbadać

czy dziecko nie zostało odłączone od rodziny bezzasadnie. W przypadku ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. wydany nakaz lub zakaz dotyczy zaś osoby dorosłej stosującej przemoc, osoby, która krzywdzi swoich bliskich, miast otaczać ich opieką. Przywołanie rozwiązania z art. 12b u.p.p.r. dla uzasadnienia tej zmiany wydaje się zatem w wysokim stopniu nietrafione. Brak zaś innych argumentów przemawiających za skróceniem czasu na rozpoznanie zażalenia. Dotychczasowa praktyka stosowania ustawy z 30 kwietnia 2020 r. również nie wskazuje na taką potrzebę.

W projekcie senackim zaproponowane zostały zmiany ustawy o Żandarmerii Wojskowej analogicznie, jak w przypadku ustawy o Policji, które należy tak samo oceniać.

Następstwem projektowanych zmian w kodeksie postępowania cywilnego, ustawy o policji i ustawy o Żandarmerii Wojskowej, jest również nowelizacja art. 66b k.w. (dotyczącego penalizacji czynu polegającego na niezastosowaniu się do nakazu lub zakazu oraz orzeczenia sądu w przedmiocie opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia), przez dodanie jako znamienia tego czynu nieprzestrzegania zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą w rodzinie wydanego przez Policję lub Żandarmerię Wojskową oraz orzeczonego przez sąd. Z racji uznania za zasadne wprowadzenia tej instytucji nowelizację tę należy uznać za właściwą, aczkolwiek warto rozważyć, jak powinny być ukształtowane znamiona strony podmiotowej czynu (umyślność – nieumyślność).

Ponadto projekt uzupełnia przepis art. 66b pkt 2 k.w. i nadaje przepisowi właściwe brzmienie – w stosunku do ustalonego ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. Mianowicie projektowana zmiana dotyczy przywołania jako znamienia popełnienia tego wykroczenia również niestosowania się do postanowienia sądu o udzieleniu zabezpieczenia, którym sąd nie przedłuża nakazu lub zakazu, lecz stanowi o zobowiązaniu do opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do niego. Zmiana tego rodzaju jest oczywiście ze wszech miar pożądana. Chodzi o dodanie w art. 66b pkt 2 k.w. po słowach: „dotkniętej przemocą w rodzinie” słów: „w tym postanowienia”.

W ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych projekt wprowadza zwolnienie osoby dotkniętej przemocą od ponoszenia kosztów sądowych także w sprawie o zakazanie zbliżania się do takiej osoby. Nowelizacja jest konsekwencją wprowadzenia omawianym projektem tej instytucji i jest spójna z pozostałymi rozwiązaniami dotyczącymi ochrony osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Projektowana zmiana art. 9d ust. 2 u.p.p.r. poprzez włączenie czynności podejmowanych i realizowanych przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w stosunku

do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową stosujących przemoc w rodzinie do procedury „Niebieskiej Karty” nie budzi kontrowersji. Warto jednak podkreślić, że zaproponowane zmiany skutkują nadaniem nowych uprawnień przedstawicielom Żandarmerii Wojskowej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W konsekwencji interweniujący żołnierz Żandarmerii Wojskowej powinien być równocześnie uprawniony do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”, tym samym do sporządzenia formularza „Niebieska Karta-A” oraz podejmowania działań na rzecz rozwiązania problemu przemocy w rodzinie (wyłącznie w stosunku do żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową). Projekt senacki nie przewiduje jednak w tym zakresie odpowiednich zmian w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Należy ponadto wskazać, że w związku ze zmianami w zakresie wprowadzenia instytucji zakazu zbliżania się do osoby w projekcie senackim nie zostały przewidziane przepisy dotyczące sposobu i terminów aktualizacji aktów wykonawczych wydawanych na podstawie upoważnień ustawowych, co stanowi istotny brak projektu.

Projekt senacki nie uwzględnia także zmiany przepisów art. 15a ust. 3, 15aa ust. 2 oraz 15ab ust. 2 ustawy o Policji, które zostały wprowadzone ustawą z dnia 14 sierpnia 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1610). Powyższą ustawą doprecyzowano regulacje wprowadzone ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. w zakresie: obowiązku sporządzenia oceny ryzyka bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego – dołączanym do protokołu zatrzymania (art. 15a ust. 3), stosowania tej regulacji dotyczącej zatrzymania również w celu stwierdzenia zasadności wydania nakazu lub zakazu (art. 15aa ust. 2) oraz braku konieczności sporządzania kolejnego kwestionariusza szacowania ryzyka przy zatrzymaniu, w sytuacji gdy był już uprzednio sporządzony w celu stwierdzenia zasadności wydania nakazu lub zakazu (art. 15ab ust. 2 zd. 2). Zasadne wydaje się ujednolicenie tożsamyh instytucji poprzez wprowadzenie analogicznych zmian w ustawie o Żandarmerii Wojskowej.

Projekt nadaje też kolejnym przepisom brzmienie, które naprawia nieścisłości redakcyjne ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r., proponując zmiany zasadniczo tożsame z poprawkami zgłoszonymi na etapie procedowania ustawy z 30 kwietnia 2020 r. w Senacie przez senatorów Klubu PiS i popartymi przez przedstawiciela rządu, które jednak wówczas nie zostały przyjęte przez większość senacką.

W ustawie o Policji dotyczy to następujących przepisów:

– art. 15ad ust. 3, w którym dla ujednolicenia rozwiązań przyjętych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2020 r. w projekcie dodaje się po słowie: „jednostką” wyraz: „organizacyjną” – przy czym należy wskazać, że w projekcie senackim analogicznie do proponowanej zmiany tego przepisu należy zmienić brzmienie art. 15ak ust. 3 (pkt 8 lit c), w którym również po wyrazie: „jednostkę” należy dodać wyraz: „organizacyjną”, a który w projekcie został pominięty;

– art. 15ad ust. 5 i 15af ust. 4, w których sformułowanie: „z pomocy pełnomocnika” zastępuje się wyrazami: „profesjonalnej pomocy prawnej”, w związku z faktem, że w postępowaniu cywilnym pełnomocnikiem nie musi być profesjonalista – adwokat lub radca prawny;

– art. 15ae ust. 2 pkt 7, ust. 4 i 5, w których po sformułowaniach: „ze wspólnie zajmowanego mieszkania” dodaje się wyrazy: „lub jego bezpośredniego otoczenia” – w odniesieniu do możliwości zabrania z tego otoczenia przedmiotów przez osobę stosującą przemoc, co stanowi ujednolicenie wyrażen użytych w ustawie z dnia 30 kwietnia 2020 r.;

– art. 15ag ust. 1 pkt 1, w którym pomija się zbędne odwołanie do przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;

– art. 15ag ust. 1 pkt 5, w którym pomija się skrót nazwy „Funduszu Sprawiedliwości” oraz ust. 2, w którym wyraz „poucza” zastępuje się wyrazem „informuje”.

Analogiczne zmiany zostały zaproponowane w ustawie o Żandarmerii Wojskowej (odpowiednio w art. 18d ust. 3, art. 18d ust. 5 i 18f ust. 4, art. 18e ust. 2 pkt 7, ust. 4 i 5, art. 18g ust. 1 pkt 1 i 5), co należy ocenić pozytywnie.

W ustawie o Żandarmerii Wojskowej dodatkowo projekt zawiera propozycję zmiany art. 17 ust. 1, który odwołuje się do art. 18 ww. ustawy. Projektowana zmiana ma charakter porządkujący – projekt przywołuje właściwą jednostkę redakcyjną art. 18 ustawy o Żandarmerii Wojskowej. Zasadna jest także zmiana art. 18 ust. 3 tej ustawy poprzez sprecyzowanie, że ocena ryzyka bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego sporządzona jest jedynie w wypadku zatrzymania osoby stosującej przemoc w rodzinie. Brzmienie tego przepisu nadane ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. wskazuje na każde zatrzymanie, co jest rozwiązaniem niezamierzonym przez ustawodawcę.

Pozytywnie należy również ocenić projektowaną zmianę art. 30d ust. 1 tej ustawy, polegającą na pominięciu w treści przepisu, dwukrotnego zastrzeżenia, że przetwarzanie danych osobowych przez Żandarmerię Wojskową może odbywać się „także bez (...) wiedzy i zgody” osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz osób stosujących tę przemoc. Przepis

w zaproponowanym kształcie będzie zgodny z regulacjami dotyczącymi ochrony danych osobowych.

Jako zasadną należy również ocenić zmianę porządkującą w art. 12b ust. 3 u.p.p.r., w którym wskazuje się, że termin do rozpoznania zażalenia przez sąd biegnie od chwili wpływu zażalenia do sądu.

Projekt naprawia także błąd redakcyjny ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r., polegający na przywołaniu zmiany art. 55 ust. 3 ustawy o Policji, gdy w istocie chodzi o art. 55 ust. 1 tej ustawy (art. 7 projektu).

III. Konkluzje

Zasadnym wydaje się, aby zmiana regulacji zapewniająca ochronę osobie dotkniętej przemocą w rodzinie została przeprowadzona z uwzględnieniem doświadczeń wynikających z funkcjonowania przepisów znowelizowanych ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r., jako że w akcie tym wprowadzone zostały nowe, dotychczas nieznane ustawodawstwu polskiemu instytucje.

Mając na względzie szczególnie istotną, społecznie uzasadnioną i oczekiwaną z jednej strony, a z drugiej – skomplikowaną oraz wielowymiarową problematykę przedmiotowej regulacji, Ministerstwo Sprawiedliwości przeprowadza konsultacje z podmiotami zajmującymi się przedmiotową problematyką, a nadto na bieżąco monitoruje i analizuje wszelkie dane i informacje w tym przedmiocie, m.in. od funkcjonariuszy Policji, żołnierzy Żandarmerii Wojskowej oraz sądów. Na podstawie tych informacji i zebranych doświadczeń przeprowadzana jest analiza skuteczności nowych regulacji. Pozwala ona uzyskać miarodajne dane na temat funkcjonujących rozwiązań oraz ich skuteczności w zakresie ochrony prawnej udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Wynikiem ewaluacji ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. jest wniosek o konieczności nowelizacji znacznie szerszej niż zakłada to omawiany projekt senacki, którego zakres wydaje się niewystarczający dla pełnej ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie. Nieodzowna jest także synchronizacja projektowanych regulacji cywilnych ze środkami obowiązującymi w procedurze karnej.

W celu zapewnienia kompleksowej i efektywnej ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło prace legislacyjne mające na celu stworzenie odrębnego projektu obejmującego niezbędne usprawnienia w zakresie instytucji wprowadzonych do ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. a także nowe rozwiązania realizujące cel ustawy w postaci zapewnienia maksymalnej ochrony dla osób doznających przemocy

w rodzinie. Przewidywane zmiany mają na celu zapewnienie kompleksowej, szerokiej ochrony osobie dotkniętej przemocą w rodzinie. Wymagają one dostosowania zarówno w ramach środków podejmowanych w postępowaniu cywilnym jak i karnym oraz wprowadzenia niezbędnych usprawnień w ramach postępowania sądowego, w tym z uwzględnieniem sytuacji osób niepełnosprawnych. Z uwagi na pokrewieństwo tematyki przemocy w rodzinie ze zwalczaniem przemocy wobec kobiet jako zasadne jawi się dostosowanie prawodawstwa karnego do stanu prawnego wynikającego ze zniesienia zastrzeżenia do art. 58 konwencji stambulskiej.

Reasumując, mając na uwadze ewaluację ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r., uznać należy, że proponowany w projekcie senackim kierunek zmian jest właściwy, jednakże przedstawiony projekt jawi się jako niewystarczający i niezapewniający systemowej i dostatecznie skutecznej ochrony osobie dotkniętej przemocą w rodzinie.

Dlatego też Rada Ministrów nie rekomenduje procedowania przedstawionego projektu.